

Oponentský posudek diplomové práce Hany Voralové *Téma lidské identity v díle Václava Havla*

ÚČLLV FF UK, Obor český jazyk a literatura

Předložená diplomová práce přináší vstupní analýzu společenského kontextu, v němž vznikala díla Václava Havla, a poté i literárněhistorický výklad jeho díla. Práce shromáždila dosti velké pensum historického i literárního materiálu, který dokázala uspořádat do souhrnu, v němž je tento materiál prezentován; právě literárněhistorický výklad ve 2. části (nazvané Interpretace) je tím, co opravňuje existenci této práce jako práce diplomové.

Protože žánr oponentského posudku vyžaduje upozorňovat především na rysy problematické a na případné omyly a chyby, budu je tematizovat v uspořádání do zobecněných trsů:

1) Kompozice práce. Je mi otázkou, zda takto pojatá práce („nástin“ společenského kontextu a výklad fungování konkrétních textů v tomto kontextu) o době normalizace vyžaduje jakési Uvedení do problematiky. Nejsem si jistý, zda si diplomantka vskutku ujasnila kategorii modelového čtenáře. Nepíše přece práci pro laickou veřejnost či středoškoláky (byť pedagogicko-výchovný tón je jí, soudím, vlastní) a modelový čtenář diplomové práce snad již (či ještě) nepotřebuje být do problematiky opatrně uváděn. S čímž souvisí i dikce a styl výkladu v úvodní kapitole „Společenská situace v období normalizace“: Byť autorka vychází z relevantních pramenů, dopuští se celé řady povrchních paušalizací, kdy mluví o „režimu“, „lidech“, „občanech“ či „komunistických funkcionářích“, jako by to byli pouzí aktanti, naplňovatelé rolí. Myslím, že dnes už by se o období normalizace mělo psát přesněji, analytičtěji, a nikoli jazykem učitele občanské výchovy. Některá vyjádření pak opravdu nejsou povedená: Když v úvodu diplomantka napíše „Pokusíme se popsat psychologii režimu“ (s. 7) s vědomím, že bude následovat něco přes 70 stran textu a že témuž tématu věnovaná Kubátova kniha má přes 450 stran, měla by takovou větu hned škrtnout. Obdobně když píše o tom, že „Taktika režimu usilovala o obrácení pozornosti společnosti od všech nežádoucích elementů“ (s. 10), měla by proboha odkazovat k relevantnějším zdrojům podporujícím takovéto tvrzení, než je její vlastní bakalářská práce. Tyto odkazy k vlastní bakalářské práci jsou vskutku iritující: Copak je Hana Voralová (2010) prvním či nejpodstatnějším interpretem ztvárnění „společenského konformistu“ v Havlově *Vernisáži*, jak se to jeví z pozn. 4 na s. 11? Ono ostatně hovořit o bakalářské práci jako o „předešlém výzkumu autorky“ (s. 7) je samo o sobě již poněkud směšné, zvláště když kromě sebe v celém Úvodu odkáže jen k autoritám, jimiž jsou Prečan a Pynsent.

2) Povšechnost. Má-li mít kapitola o společenské situaci nějaký přínos, měla by nabízet co nejpodloženější přesný výklad. Povšechné věty typu „Na trhu se zanedlouho objevil barevný televizor a Československá televize mohla zahájit barevné vysílání, později dokonce i vysílání druhého programu“ (s. 11) jsou na nic. Nezabralo by přece tolik času konkretizovat ono „zanedlouho“ či „později“. Kdy začalo barevné vysílání ČST či vysílání druhého programu, se dnes dá snadno dohledat; a kdyby to autorka udělala, zjistila by, že její „později“ neplatí vůbec a má být nahrazeno slůvkem „již dříve“: 2. program ČST začal vysílat v roce 1970, pravidelné barevné vysílání na tomto programu začalo v roce 1973, na 1. programu pak až v roce 1975. Barevný přenos mistrovství světa v lyžování z Vysokých Tater, uskutečněný tři měsíce před zahájením vysílání 2. programu, byl pouze jednorázovým technickým experimentem. Obdobně by šlo problematizovat volbu Vorlíčkových filmových pohádek jako typických projevů normalizační zábavy a řadu dalších kroků, které práce činí.

3) Metodologie. Práci zcela chybí vstupní kritické zhodnocení dosavadní literatury. Výklad „společenské situace“ rovnou začíná líčit, co a jak tehdy bylo, aniž by se evidovalo a hodnotilo, jaké zdroje (prameny i práce kulturně historické) máme k dispozici. Práce je problematická také dosti naivním přebíráním vzpomínkových vyjádření jednotlivých účastníků, jež jsou prezentována jako výklad-doklad, že takto to vskutku bylo. Kohoutův *Kde je zakopán pes* je přece „memoáromán“, jak sama autorka opakovaně uvádí, čili čteme text fikční, románový, nikoli věrný obraz reality.

Zvolený přístup vyjevuje další úskalí v tom, že výchozí kontextová část tematizuje řadu jistě zajímavých otázek (vysvětlování, kdo napsal Chartu 77; způsob věznění v normalizačním období), které sice souvisejí s Havlovým životem, ale nijak nejsou v přímém vztahu k interpretaci jeho díla. Nešťastným ztvárněním první ze dvou základních kapitol vznikl efekt známý ze špatných hodin literatury na škole: Nejdříve si, milé děti, povíme, jaká to byla doba, a poté si ukážeme, jak přesně a věrně ji dokázal spisovatel ztvárnit. Autorka čte Havlovo dílo jako odraz společenských podmínek, které vylíčila ve vstupní části, a tudíž v díle nachází víceméně pouze ilustrace tohoto kontextu. Paradoxně tak vznikla práce o tyranii komunismu, která je ale metodologicky založená na oblíbené komunistické teorii odrazu, tedy na pojetí, kdy realita determinuje podobu díla.

4) Styl a dikce práce. Verbalizace celého textu nepůsobí právě zralým dojmem. Člověk jako čtenář věří, že autorka vše, co říká, cítí, prožívá a myslí si to, ale je přece jen poněkud školácké napsat do úvodu „Je velmi nepříjemné oznámit smutnou zprávu, že během vzniku této práce došlo k úmrtí pana Václava Havla“ (s. 8). Tuto smutnou zprávu přinesla přece všechna média už pár hodin po jeho smrti, to není potřeba jako zprávu „přinášet“; chápu, že

chtěla říci něco jiného, ale ta stylizace je vsutku nešťastná. Práce je po jazykové stránce plná floskulí a klišé – zde nebudu ani dokládat citáty, neb je lze najít takřka na každé stránce. Stejně tak je naivní používat odkazovací „Vzpomeňme“ (s. 11) ve vztahu ke konkrétním literárním dílům, užívaným jako doklady nějakého stavu; nad čímkoli si lze přece vzpomenout na cokoli. Opravdu také nerozumím závěrečné složce soupisu literatury – „Seznam literatury nepoužité v textu“. Nápad je to pěkný do románu a u Borgese si tento seznam lze představit. V akademické práci by ale takovýto seznam musel být nutně nekonečný. Copak lze vyjádřit výčtově všechny knihy, která autorka pro práci nepoužila? Anebo je to soupis toho, co ještě v životě přečetla? V tom případě by ale měl být tak stokrát delší.

Shrnutí: Výše vyjádřené výhrady vůči práci nejsou myslím něčím, co by šlo vysvětlit formou debaty při obhajobě. Práci nakonec **doporučuji k obhajobě** z důvodu, že to, co lze vnímat jako standardní diplomovou práci, začíná až na straně 32, což poskytuje víceméně již uznatelné pensum textu (cca 50 stran). Trvám ale na tom, že práce by neměla být hodnocena známkou lepší než **dobře**.

V Praze dne 11. 6. 2012

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.